

moz h ogneniga so puha, de filno teshke vo-
sove po shelesnih kolefnikih, in velike barke po
morju shéne? Gotovo niso kmetje kaj takiga
napravili, ampak uzheni gospodje. — Kdo je vam
ljubi krompir v deshelo nar pervo pernesel?
Kdo shlahtno sadje safadil, in drusiga shi-
vesha vezh v deshelo perpravil? Lé uzheni so vse
te dobrote storili, ker so s pisanjem ali is bukev
osnаноvali, in ljudi uzhili.

Satorej, moji sosedje! pušite se poduzhiti!
Beriti, kar vam v slovenskih novizah svetvajo;
poskushajte in obdershite, kar sa dobro sposna-
te; kar bi sadaj sa val ne bilo, sna biti drugi-
krat, ali sa blishne kraje okoli val.

Sosedje se eden drusiga pogledajo; ko de bi
trenil, vfi s enim glasam savpijejo: Ja ja! tudi
mi hozhemo tako storiti, kakor ste naf
she vezhkrat, in tudi danes poduzhili.

Starzhka je to grosno veselilo. „Na! mosh
beseda — jim rezhe — podajte mi roké!

Vfi so mu roké podali, in se mu saoblju-
bili, de hozhejo v nastopnim novim letu njegove
nauke fi k pridu oberiniti.

L.

Sdravljenje s besgovim pérjem.

Gospod Jernej Reitz, fajmoshter v Shent-
Jurju poleg Švibna na Dolenskim so nam
le to sa natif poslali: De bèsгово pérje bes-
gávke ali bramôrje osdrávi. Gospod faj-
moshter, ki so bili she mladenezh, so sami nad
seboj besgovo pérje poskushali, kéto je sdravil-
no moz h pokasálo; od tega preprizhani, so oni
tudi pri drugih s to nadlógó obdánih otrozih in
odraslenih ljudéh svoje fare to sdravilo poskufili
in veselje imeli, trinajst ismed njih osdraviti. *)

Po porozhílu gospoda fajmoshtera se mora
tega pérja takó poslushiti: „Vsemi toliko bèsgovih
perez, kolikor rán imásh po glavi, na vrátu
ali po shivótu; odštérshi sgorno koshizo perja,
pa tako, de se nikjer ne predere; pokladaj per-
jizhe sjutra, opoldne in svezhér po ránah, dok-
ler veliko gnojja is njih tezhe. Zhe se pa sazhe-
nejo rane mènj gnojiti, jih pokriva, s per-
jem le sjutra in na vézher, ráne pa per gorkim
dershi. Zhe se medtem kaki turóvi na novo na-

*) Sdravitelška skushnja fizer uzhi, de bramorji niso unajna
bolesin, ter vezh del svira is slabe kervi; temuzh se navadno
tudi s unajnimi sdravili odpraviti ne dajo. Ker je pa mar-
fiktera rana she bres dohtarjev sazelená bila, je tudi mogo-
zhe, de besgovo perje, na bramorje polosheno, te osdravi.
Tudi se ni bati, de bi besgovo perje kakoshno shkodo pri-
neslo, ker je to nedolshin domazh pomozhek.

Tudi dohtarji so sdaj, kakor nekteri med njimi terdijo,
gotovo sdravilo soper besgavke (Skrophel) isnajdi, namrezh:
selene lupine od lafhkih orehov (grüne Wallnuss-
Schalen), ktere se sreshejo in pol- ali zel lot v maslizi vode
eno uro variti ali kuhati pušijo. Kadar so lupine toliko zhafa
vrole, se ta orehova voda skosi pert odzedi in od lupin
odlozhi. Lupine se prezh vershejo; orehove vode pa se bolnik
poslushi, ter pet ali shestkrat na dan dve shlizi te vode
popije; ni potreka, de bi ta voda topla mogla biti. Morebiti
de bi te lupine s bèsgovim perjem vred, she bolj flushile.
Opomniti se pa mora, de bolniki perporozhen zhaj (Thee)
dolgo zhafa piti morajo.

Uzhrednik.

redíjo, ne daj jih prerésati, ampak potèrpi, de
se béla gnojna píkiza na verhu turov pokáshe, in
te moz hno ferbétí sazhnéjo. Takrat polóshi perje
na verh bul ali turov, to jih bo prederlo in vezh
del v osmih dnéh iszelílo.

„She mladenezh, ki fim besgávko in bra-
mórke imel, — pishejo gospod fajmoshter — fim
se tega sdravila poslushil, kéto tukaj soper to nad
loshno bolesen svétovam, in v pol drugim létu fim
se popolnoma osdravil. K temu she opomnim,
de ob zhasu sdravljenja bolnik nesmé ne mléka
in ne nizh kislíga vshivati, tudi vina ne piti, in
de mora sraven téga zhišto shivéti.“

Domazhe povésti.

(Novi svonovi.)

Od tega zhafa, kar so v Shent-Vidu nad Ljub-
ljano farmani nové, ne po teshi, ampak po glasu vbrane
svonove napravili, drugi po zeli Krajnski desheli hité njih
posnemati in po vfih krajih se flifhi od novih svonov. Po-
slednjo nedeljo po Binkufhtih so v Komendu pri svetim Petru
sapéli shtirje lepo vbrani svonovi, kateri so bili to jesén v
Ljubljani vlti. Veliki, s tonam C, vaga 30 zentov in 85
funtov; drugi, s tonam E, 15 zentov, 36 funtov; tretji,
s tonam G, 8 zentov, 89 funtov in nar manjši, s tonam
c, 3 zente in 75 funtov. Farmani so jih sami napravili.
S veliko zhafjo, kakor flifhimo praviti, so jih sprejeli v
faro pripeljane, pa she s vezhjim veseljem so poslushali njih
zhafitljiv glas, ko so vpervizh vfi shtirje gladko sapeli.

Tako Krajnsi povsod kashejo, de jih kaj boshjiga ve-
seli, in de so preprizhani, de denar na boshjo zhaf ober-
njen ni sapravljen ali savershen, ampak pri bogatim in
pravizhnim Gospodu dobro naloshen.

Lepo svonenje ogreje ferze vsakiga, she tako terdiga
zhloveka, in svonovi so nafhi vsakdanji pridgarji, kateri naf
k delu in k molitvi vabijo, kakor uzhi pesem stariga Svo-
nikarja, kateri je posebno rad svonil, in vmes to pesem pel:

Svonikarjeva.

Ko dan se sasnavá,
Daniza priplava,
Se flifhi svonenje
Zhes hribe, zhes plan:
Svonovi, svonite!
Na delo budite,
Ker nafhe shivljenje
Je kratek le dan.

Kdor hozhe shiveti,
In frezho imeti,
Naj dela veselo,
Pa moli naj vmes:
Svonovi, svonite!
K molitvi vabite,
Ker prasno je delo
Bres shegna 's nehés.

Zhe delov'z se vpéha,
Terpljenje mu néha,
Ga delapust vabi,
Vezhér ga hladi:
Svonovi, svonite!
Nedeljo snanite,
Gospod ne posabi,
Plazhilo deli.

Oh! naglo naf mine
Ves trud, bolezhine;

Utruden se vléshe
Na pare terpin:
Svonovi, svonite;
Domu ga spremite;
Gré's dela in teshe
Adamovi fin. Potozhnik.

Srēča in nesrēča.

(Povēdka.)

Nēki kmet se je peljal z svojim hlapzom v gojzd po derva. Hlapec je prēdej konja jahal, kmet je pa na kōlih v košu ležal. Ko sta tako že precēj dalje prišla, zavpije hlapec nazaj kmētu: „Gospodar! Zajic nama je vprēk pōti skočil.“ — „Če je taka,“ je djal kmēt, ki je še poln vrāže ali prasnoverstva bil, „pa nazaj obērni. Kadar komu zajic vprēk pōti skōči, pomēni nesrēčo! Danas hočeva kaj družiga dēlati.“

Hlapec pomaje z glavo, oberne kōla in jih domu tira. Sledēče jutro se spet napravi v gojzd, de bi to, kar sta včeraj zalēnila, z povikšano pridnostjo popravila. Ko se že nekaj časa peljeta, spet hlapec zavpije kmētu: „Gospodar! glejte, zdaj nama je pa volk vprēk pōti skozhil.“ — „Volk?“ vpraša kmet veselo, „ako je taka, hlapec, le vesel tiraj naprēj. Kadar človeku volk vprēk pōti skōči, pomēni srēčo. Danas hočeva v gojzdu veselje imēti. Nočeva se kesāti, de sva se včeraj vernila.“

Hlapec se mu je posmehoval in tako odideta v gojzd. Došavši tje privēžeta konja k deblu, odideta dalje v gojzd in nekaj časa prav pridno dēlata. — Ko sta dosti nasēkala, odide hlapec po konja in voz, de bi naložila in se domu vernila. Ali došavši na mēsto, kjer sta konja popustila, zagleda kaj? — volka, ki je konja umōril in se zdaj nad njim masti.

Hlapec hitro k svojemu gospodarju nazaj teče rekoč: „Gospodar, pojdite sim! Srēča, katero ste danas previdili, je pri vašim konju.“ — „Kaj če to reči?“ vpraša kmet, kateri hlapza ni razumel. „To če reči,“ odgovori hlapec in pokaže rasmesarniga konja, nad kteriga mesam se je volk mastil, de je srēča rēs v konju!“

Gospodar zdaj dobro spozna bēdost prasnoverstva, ker je bil preprizhan, de bi mu zajiz ne bil konja vjēdel. *

Urno, kaj je noviga?

(Hudodelzi v zerkvi.) Pred kratkim sta prišla dva imenitno oblezhena zhloveka v kapuzinarfki klofhter v Pragi in sta hotla zerkveno sakladnizo (Schatzkammer) ogledati. Star duhoven in mēshnar sta ju v to hrambo peljala, kjer jima je posebno ena monfhtanza tako dobro dopadla, de jo je eden na papir rifati sazhēl. Kjer pa perviga pol dnē nista mogla svojiga namena dosežhi, prideta še drugi dan, s isgovoram, rifanje dokonzhati. Ali med tem, ko edin rifa, drugi nanagloma palizo s fvinzam salito is oblazhila potegne in meshnarja na tla pobije; uni se pa duhovniga loti. Na vpitje se je k frezhi kmalo vezh ljudi vkup sbralo, ki so eniga hudodelzov prijeli; drugi jo je pa potegnil. Pa tudi tega so bliso klofhtra vjeli. — Tako bota svita roparja saflusheno kasen prejela, kterima ni ne sveti kraj, ne zhaftilivost duhovniga hudobije v ferzu satreti samogla.

Osnanilo knjig.

Henrik Frajer, varh kranjskiga musēuma v Ljubljani, je dal natisniti bukvice, ki se imenujejo: Fauna der in Krain bekannten Wirbelthiere, als: Säugethiere, Vögel, Reptilien und Fische nach Cuviers System geordnet, mit Abbildungs-Citaten und Angabe des Vorkommens. Nebst einem vollständigen Register der lateinischen, deutschen und krainischen oder slavischen Namen. Laibach 1842. 8vo. 90 strani. Zena teh bukviz pri isdajatlu je 30 krajzarjev.

Dojivnih shival s domazhimi vrēd je 50 sasnāmnjanih; ptizhev 268 plemēn; med njimi se fhteje deshelnih 170, povōdnih 98; golās en je 26; szhafama bo fitevilo vezhji. Kazhe, martinzhki, shabe, krote, pupki se bodo gotovo nafhli, ki so nam nesnāni. Posebno imenitna je mozharila ali zhlovēfhka ribiza, ktera se do danāfh-

niga snanja, po zelim svetu nikjer drugje ne najde, kakor na Krajnskim v podsemeljiskih vōdah. Povōdenj ali hude plohe deshevniga vremēna, jih posebno per Satizhini is isvirkov na dan pernesejo.

Krajnske vodē rodijo 32 raslōzhnih, Krajnzam snanib rib. Med malimi ribizami so gotōvo fhe nesnāne, neimenovāne.

Eno ali drugo imē poljubno hitro najdi, so na konzu bukviz kasāla v treh jesikih: latinško, nemfško in krajnsko; fhteve kashejo fran in verfo, verfe pa staniha, kjer se tē shivali redijo ali dobijo.

Kako je pa Frajer v teh bukvizah vfako shival popisal, ta le pregled kashe:

Capella Rupicapra. Gemse. pezhni damjek. antilope rupicapra L. krainisch: gamf, pezhna kōsa, damjek P. Marc. icon. Buff. XII. 16 Schreb. 279.

In den Steiner Alpen, auf der Skuta, Wocheiner Alpen, pod Kopizo, am Triglav, Mangart, Kēpa oder Mittagsskogel ob Lengenfeld. ali pa:

Salmo C. Forelle kr. postērev.

S. Huho L. Hauchforelle, fulz postērev, Huchen, Huech, kr. fulz, windisch rot.

In Flüssen und Seen; in der Save, Gradashiza, Stangenwald Reka, Steiner Feistritz, Buftin, Shirmanza.

Vefelo je, de je uzhenōst stvaril sploh zhesdalje bolj sposnana; in de si uzheni persadēvajo to snanje povfod, kolikor je mogōzhe rasfhiriti. Potēbni perpomōzhki so hranifha nabirkov stvarjenih rezhi. Nar gotōvfhi, nar hitrejfhi poduzhenje rasfhirjajo; famōuku perloshnost dajo, pa tudi shelje obudijo, sa fkerbno preiskōvanje svoje deshele ali domazhije. Od te refnize preprizhani so v vezh krajih take hrambe ali musēume *) napravili, postavim v Ljubljani, kjer se vse te shivali najdejo, ktere so v teh bukvizah popisane. V Gradzu na Shtajarfkim tak musēum Johaneum imenujejo, v zhaft svitliga nadvajvoda Janesa.

*) Ljubljansko musēum so v lētu 1821 naredili. K njegovimu vstanovljenju so zhaftiti gospod grof Franz Joshef Hohenwarth z. k. kljuzhār, vrēdno isflushen povfētovavez ilirfškiga poglavarfva i. t. d. i. t. d. nar vezh perpomogli. Vfako leto se nabirki tega hranifha pomnoshijo, ki je she sdaj polno lepih in imenitnih rezhi naturfva in rokodelfva vfake mnōge. Torej vfakimu perporozhimo, museum ogledati, in gotovo je, de ga bo vefelilo, kar bo tukaj vidil. — Ob nedeljih in zhetertkih pred poldne je sa ogled odpert; vfakdo ga smē safojn ogledovati. Ravno v tifti hifti, kjer je fhola, je tudi to hranifhe viditi. Vefelilo naf je sfifhati, de je she vezh nedelj veliko ljudi is deshele prihflo, pelikana ogledovati, kteriga smo v 21. listu osnanili.

Vzhrednistvo.

Shitni kup.	U Ljubljani		U Krajnju	
	20. grudna.		18. grudna.	
	fl.	kr.	fl.	kr.
1 mernik Pphenize domazhe	1	16	1	27
1 „ „ banafhke	1	27	1	26
1 „ Turfhize . . .	—	—	1	6
1 „ Sorfhize . . .	—	—	—	—
1 „ Ershi . . .	1	2	1	6
1 „ Jezhmena . . .	—	57	1	—
1 „ Profa . . .	1	2	1	3
1 „ Ajde . . .	1	5	1	12
1 „ Ovfa . . .	—	37	—	40

Zena prefhizhev v Krajnju 18. grudna:
Prefhizhi do 1 zenta 40 funtov, po 4 ½ krajzarje funt.
„ zhes 1 zent 40 funtov po 5 in 5 ½ krajzarjev funt.

Danāfhnimu listu je drugi spisek imēn delēshnikov tēh noviz perdjān.